

COVID-19-ის გავლენა საქართველოს ტურიზმის სექტორზე

ციცინო დავითულიანი

გეოგრაფიის აკადემიური დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი,
ქუთაისის უნივერსიტეტი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
tsitsino.davituliani@unik.edu.ge

საკვანძო სიტყვები: კორონავირუსი, ტურიზმი, ვიზიტორები, კრიზისი.

J.E.L. classification: H12, E61, Q38

ანოტაცია

კორონავირუსმა ეკონომიკური კრიზისი გამოიწვია არა მარტო უშუალოდ ტურიზმის სექტორში, არამედ მასთან პირდაპირ და ირიბად დაკავშირებულ დარგებშიც. კაპიტალის ბრუნვა წინა 2019 წელთან შედარებით 2089.1 მლნ-დან 690,1 მლნ-მდე შემცირდა. მხოლოდ 2020 წლის თებერვლის თვეში საერთაშორისო ტურისტთა რაოდენობა წინა წლის იგივე მონაცემთან შედარებით 0,7%-ით შემცირდა. ტურისტების შემცირება აისახა სარესტორნო ბიზნესზე, სავაჭრო ობიექტების ბრუნვაზე და ა.შ. 2019 წელთან შედარებით მხოლოდ სასტუმროებსა და რესტორნებში დასაქმებულთა რიცხვი 18 ათასზე მეტი კაცით შემცირდა. მნიშვნელოვანი კლება აღინიშნა იმერეთის რეგიონშიც.

შესავალი

კორონავირუსი - COVID-19 მნიშვნელოვან საფრთხეს წარმოადგენს როგორც გლობალური, ისე რეგიონალური ეკონომიკისათვის. დღეს პანდემიის ნეგატიურმა ზეგავლენამ მსოფლიოს ეკონომიკაზე შეუქცევადი ხასიათი მიიღო. ზუსტი პროგნოზის გაკეთება დღევანდელ სწრაფად ცვლად გარემოში შეუძლებელია.

აზიის განვითარების ბანკის გავრცელებულ

ანგარიშში განხილულია პანდემიის მოსალოდნელი შედეგები, რაც დაკავშირებულია იმ დროზე, რომელიც ვირუსის საბოლოო დამარცხებას დასჭირდება. იმავე ანგარიშის მიხედვით, პანდემია 77 \$ (0,08% მშპ) მილიარდიდან 347\$ მილიარდამდე (0,4% მშპ) ზიანს მიაყენებს მსოფლიო ეკონომიკას (EPRC, 2020:9).

საქართველოში კოვიდვირუსის პირველი შემთხვევა 2020 წლის 26 თებერვალს დაფიქსირდა და უკვე მარტში დაიწყო გამოვლენა პანდემიის ხილულმა ეფექტებმა:

- გაზრდილი მოთხოვნები პროდუქტებზე;
- უმუშევრობის გარდაუვალი ზრდა;
- საერთაშორისო გზავნილების შემცირება;
- უცხოელი ტურისტების ნაკადის მკვეთრი შემცირება და ა.შ.

ძირითდი ტექსტი

ბოლო პერიოდში ტურიზმი ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკის ერთ-ერთი წამყვან სექტორად იქცა, მასზე მოდის საქართველოს მშპ-ის 11%. 2019 წელს შემოსული ვიზიტორების რაოდენობამ 9,3 მლნ-ს გადააჭარბა, რაც წინა 2018

წელს 7,8 %-ით აღმატებოდა, ზრდადობა ყოველწლიურად თვალსაჩინო იყო. აღნიშნულის გათვალისწინებით 2020 წლის პროგნოზით ვიზიტორთა რაოდენობის 10 მლნ-მდე გაზრდას ელოდებოდნენ.

კორონავირუსმა ერთ-ერთი ყველაზე დიდი დარტყმა მსოფლიოს ტურიზმს მიაყენა და ეკონომიკური კრიზისი გამოიწვია. გამონაკლისს არც საქართველო წარმოადგენს. ჩვენი ნაშრომის მიზანია საქსტატის, დაცული ტერიტორიების სააგენტოსა და ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაციის მიერ მოწოდებული სტატისტიკური მასალების შედარებითი ანალიზის საფუძველზე დავადგინოთ რამდენად შეცვალა კოვიდ ვირუსმა მოსალოდნელი შედეგები ტურიზმის სექტორში მთლიანად ქვეყანაში და იმერეთის რეგიონში.

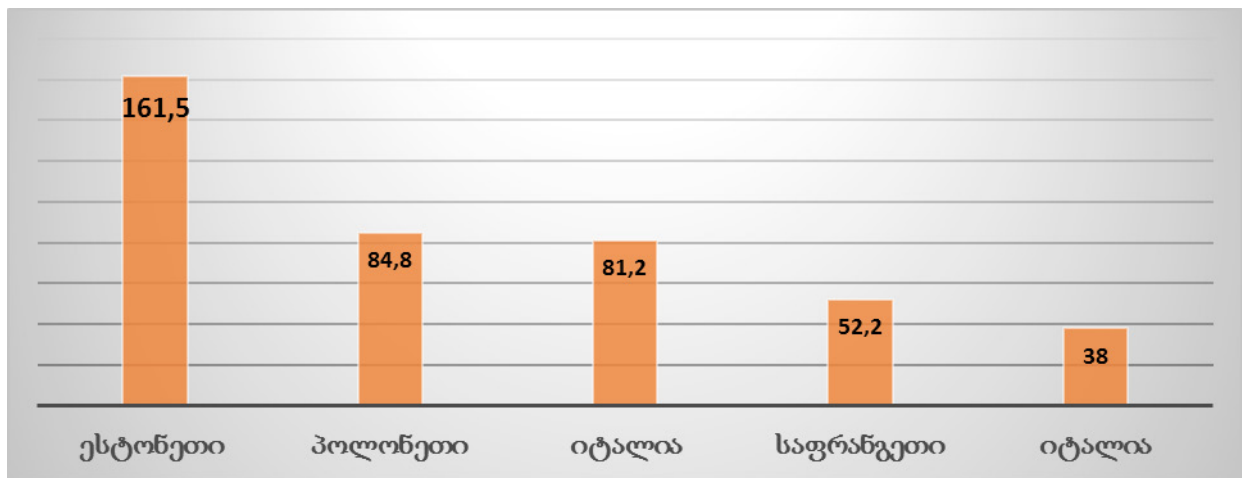
COVID-19-მა ყველაზე ნეგატიური ზეგავლენა სწორედ ტურიზმის ინდუსტრიაზე მოახდინა ჩაკეტილი საზღვრებისა და მოგზაურობის შიშის გამო. მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის (UNWTO) ანალიზის მიხედვით, რომელიც

პოტენციურ მოდელად 2003 წელს გავრცელებულ პანდემიის SARS-ის სცენარს განიხილავს, მსოფლიო ტურიზმი ვიზიტორების 1-3%-იან შემცირებას უნდა ელოდოს, მაშინ როცა 2019 წელს გაკეთებული პროგნოზის მიხედვით ვიზიტორთ არაოდენობა 2020 წელს 3-4%-ით უნდა გაზრდილიყო, რაც მსოფლიო ტურიზმს ჯამში 30-50 \$ მილიარდამდე ზარალს მიაყენებს (UNCTAD, 2020).

მსოფლიო ტურიზმის კრიზისმა დიდი გავლენა მოახდინა საქართველოზეც, უკვე 2020 წლის თებერვლის თვეში საერთაშორისო ტურისტთა რაოდენობა წინა წლის იგივე მონაცემთან შედარებით 0,7 %-ით შემცირდა. თუმცა ამავე პერიოდში აღინიშნა გარკვეული ზრდადობა ცალკეულ ქვეყნებზე, კერძოდ 161.5%-იანი ზრდა შეინიშნებოდა თებერვლის თვეში ესტონეთიდან ჩამოსულ ტურისტებზე. ტურისტული ნაკადის საგრძნობი ზრდა შეიმჩნეოდა ევროკავშირის სხვა ქვეყნებიდანაც: პოლონეთი-84.8%, იტალია-81.2%, საფრანგეთი-52.4% და გერმანია-38% (იხ.ნახ. 1).

ნახაზი 1

ტურისტთა ნაკადების ზრდა ცალკეულ ქვეყნებში 2020 წლის თებერვალში (%)

წყარო: საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია (<https://gnta.ge/ge/>)

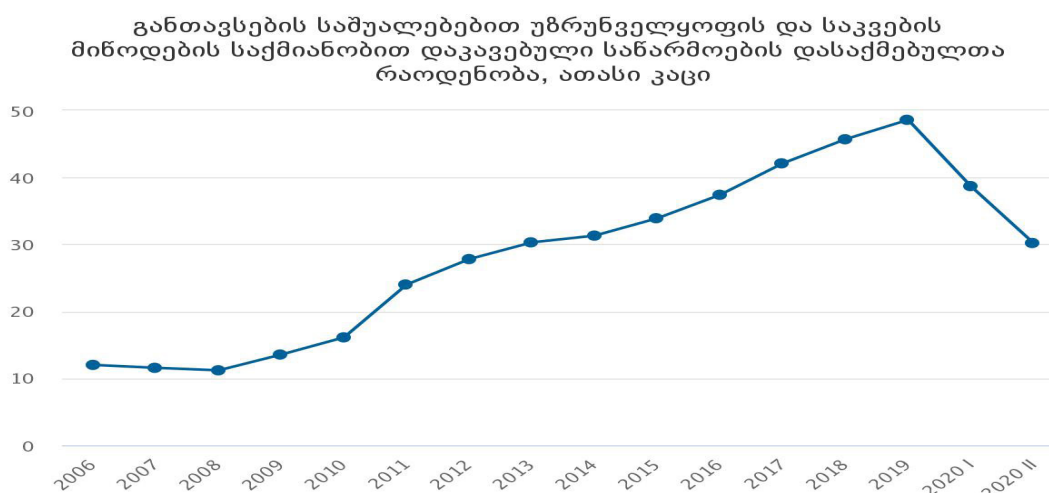
ხუთივე ზემოთ აღნიშნული ქვეყანა ახლა პანდემიის გავრცელების მაღალი მაჩვენებლით ხასიათდება, საქართველოს ყველა მათგანთან საზღვარი ჩაკეტილი აქვს.

რაც შეეხება უკანასკნელი წლის სტატისტიკას: ევროკავშირიდან და ირანიდან შემოსული ვიზიტორები მნიშვნელოვან სეგმენტს შეადგენენ ქართულ ტურიზმში. 2019 წელს შემოსულ ვიზიტორთა სრული რაოდენობის 6.28%-ს შეადგენდნენ ევროკავშირის ქვეყნებიდან შემოსული ვიზიტორები. ევროკავშირიდან შემოსულ ვიზიტორთა ნაკადი 2018 წელთან შედარებით დაახლოებით 26%-ით მეტი იყო. ირანელი ვიზიტორების წილი შედარებით მცირე იყო, თუმცა საერთო ვიზიტორების 1.52%-ს შეადგენდა. 2019 წელს ირანელი ვიზიტორების რიცხვმა მნიშვნელოვანი კლება განიცადა 2018 წელთან შედარებით და 51.2%-ით შემცირდა, რაც სასაზღვრო კონტროლის გამკაცრებითა და ირანის ეკონომიკური სტაგნაციით იყო განპირობებული.

მას შემდეგ, რაც სამოგზაურო შეზღუდვები უკვე პრაქტიკულად ყველა ქვეყანაზეა გავრცელებული, მათ შორის მეზობელ აზერბაიჯანსა და სომხეთზეც, ცხადია გავლენა ტურიზმის სფეროზე კიდევ უფრო გაიზარდა. ჩაკეტილი საზღვრები და სამოგზაურო შეზღუდვები საქართველოს ტურისტულ სექტორს დააზარალებს და, სავარაუდოდ, შეანელებს ბაზრის დივერსიფიკაციის პროცესს.

კრიზისი აღინიშნება არამარტო უშუალოდ ტურიზმის სექტორში, არამედ მასთან პირდაპირ და ირიბად დაკავშირებულ დარგებზეც. ტურისტების შემცირება აისახება სარესტორნო ბიზნესზე, სავაჭრო ობიექტების ბრუნვაზე და ა.შ. ამ ბიზნესებზე ზეგავლენას ახდენს არა მხოლოდ ტურისტების შემცირება, არამედ სხვადასხვა შეზღუდვები, რომლებიც დისტანციების დაცვას ისახავს მიზნად (ნახ.2).

ნახაზი 2

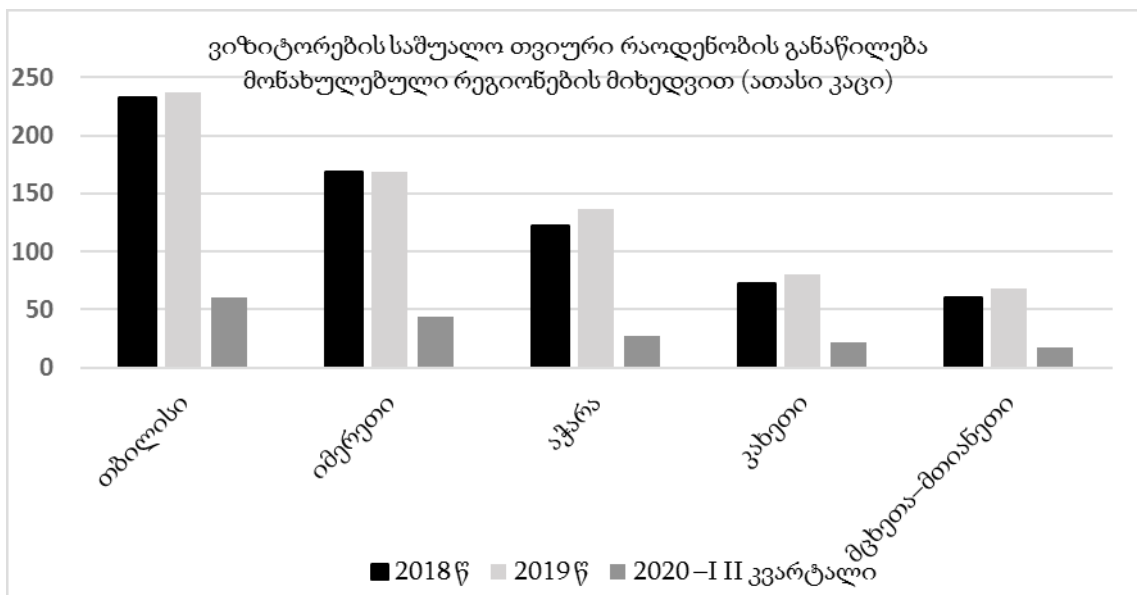
წყარო: საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია (<https://gnta.ge/ge/>)

ეკონომიკური გავლენის მასშტაბის შესაფასებლად უნდა აღინიშნოს, რომ 2018 წლის ოფიციალური მონაცემებით, მხოლოდ სასტუმროებსა და რესტორნებში 44 663 კაცი იყო დასაქმებული; 2019 წელს 48 634 კაცი. იგივე მონაცემები 2020 წლის I კვარტალში 38 661 კაცს შეადგენდა, რომელიც მეორე კვარტალში 30 215 კაცამდე შემცირდა. ანუ 2019 წელთან შედარებით მხოლოდ სასტუმროებსა და რესტორნებში დასაქმებულთა რიცხვი 18 ათასზე მეტი კაცით შემცირდა. ხოლო კაპიტალის ბრუნვა

წინა 2019 წელთან შედარებით 2089.1 მლნ.–დან 690,1 მლნ.–მდე შემცირდა (2020 წლის 2 კვარტლის მონაცემები). იგივე მონაცემები იმერეთის რეგიონში 2019 წელს 2536 კაცს შეადგენდა.

საქართველოში ვიზიტორთა მიერ მონახულებადი რეგიონების სტატისტიკური მონაცემების მიხედვით ბოლო 6 წლის განმავლობაში იმერეთს თბილისის შემდეგ მეორე ადგილი უჭირავს, ხოლო საერთო პროცენტული მაჩვენებელი 17–21% ფარგლებში მერყეობს. გამოწვევის არც 2020 წელი წარმოადგენს (ნახ. 3).

ნახაზი 3

წყარო: საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია (<https://gnta.ge/ge/>)

2020 წლის 2 კვარტლის მონაცემების ანალიზი საფუძველს გვაძლევს დავადგინოთ, რომ კლებადობა თვალსაჩინოა ხუთივე რეგიონში, 2019 წელთან შედარებით ვიზიტორთა რაოდენობა 6 თვის განმავლობაში წინა წლის 25 %-ზე მეტი არ არის არცერთ რეგიონში.

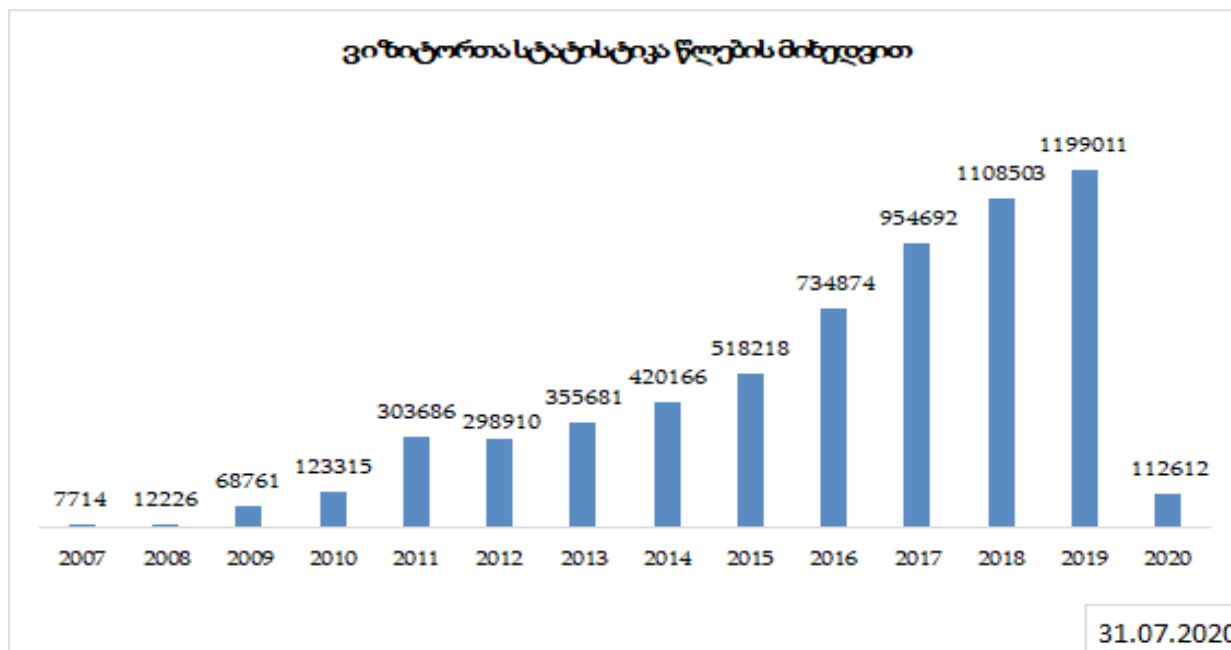
თუ განვიხილავთ 15 წლის და უფროსი ასაკის საქართველოს რეზიდენტი ვიზიტორების

მიერ საზღვარგარეთ განხორციელებული ვიზიტების საშუალო რაოდენობას, 2019 წლის საშუალო რაოდენობა 197,8 ათასს შეადგენდა, იგივე მაჩვენებელი 2020 წლის პირველ კვარტალში შეადგენდა – 150,8 ათასს, ხოლო მეორე კვარტალში 12,2 ათასს, ანუ 2 კვარტლის მონაცემებით საშუალო თვიური რაოდენობა შეადგენდა მხოლოდ 27,1 ათასს, რაც 170 ათასით ნაკლებია წინა წელთან შედარებით.

ხოლო მონახულებადი ქვეყნების მიხედვით პირველ ადგილზე დგას საქართველოს მეზობელი ქვეყნები – თურქეთი, აზერბაიჯანი და სომხეთი.

მნიშვნელოვანი კლება აღინიშნება დაცული ტერიტორიების ვიზიტორთა რაოდენობაშიც (იხ.ნახ.4).

ნახაზი 4

წყარო: დაცული ტერიტორიების სააგენტო (<http://apa.gov.ge/>)

დაცული ტერიტორიების სააგენტოს სტატისტიკური მასალების ანალიზით ვადგენთ, რომ 2020 წლის 7 თვის განმავლობაში საქართველოს დაცული ტერიტორიები მოინახულა 112612 ვიზიტორმა (აქედან 21176 უცხოელი), იგივე მაჩვენებელი 2019 წლისათვის 1 199 011 შედგენდა, ანუ აღნიშნულ პერიოდში ვიზიტორთა რაოდენობა, წინა წლის ვიზიტორთა საერთო რაოდენობის მხოლოდ 11,6% შეადგენს. თუ გავითვალისწინებთ იმ ფაქტორს, რომ წინა წლებში ვიზიტორთა რაოდენობის მიხედვით პირველ ხუთეულში იმერეთიდან 3 დაცული ტერიტორია შედიოდა – პრომეთეს მღვიმე, სათაფლია და ოკაცეს კანიონი წელს აღნიშნული სამეულიდან მხოლოდ პრომეთეს მღვიმე შევიდა ხუთეულში და ისიც მესამე ადგილზე

– 10 581 ვიზიტორით. გასულ 2019 წელს მას 184 264 ვიზიტორი ესტუმრა. იგივე მდგომარეობა ოკაცეს კანიონზეც შარშან მას 92 ათასზე მეტ ვიზიტორს უმანსპინძლა, წელს მხოლოდ 52 96–ს (ნაცვლად პროგნოზირებადი 100 000 ვიზიტორისა), სათაფლიას წელს 6002 ვიზიტორი ესტუმრა 7 თვის განმავლობაში, იგივე მაჩვენებელი 2019 წელს 74198 ვიზიტორს შეადგენდა. მარტო ზემოაღნიშნულ ობიექტების მონახულების რიცხვი გვიჩვენებს, რამდენად დიდი სხვაობა გასულ და წლევიანდელ წლების ვიზიტორთა რაოდენობაში. ამას ემატება ტურიზმის ირიბად დაკავშირებულ დარგებშიც, რაც თვალნათლივ წარმოაჩენს ეკონომიკურ კრიზისს იმერეთის ტურისტულ სექტორში.

იმედია კორონა ვირუსი COVID-19 მალე დაიძლევა მსოფლიოში და მათ შორის საქართველოშიც და დაიწყება ეკონომიკური წინსვლა და მათ შორის ტურიზმის სექტორში. იმედის მომცემია ის ფაქტიც, რომ მსოფლიოში ერთ-ერთმა ყველაზე გავლენიანმა სამოგზაურო გამოცემამ National Geographic-მა საქართველო, სვანეთის რეგიონი 2021 წელს მსოფლიოს 25 საუკეთესო მიმართულებებს შორის დაასახელა, რომელსაც ტურისტები პოსტპანდემიურ პერიოდში უნდა ეწვიოს.

ამერიკული სამოგზაურო გამოცემა „Thrillist“ 13 საუკეთესო ქვეყანას აღწერს, სადაც ცხოვრებას ურჩევს ამერიკის მოქალაქეებს. იგი პოპულარული ტურისტული ქვეყნების გვერით საქართველოსაც ასახელებს. გამოცემის ჟურნალისტი საქართველოში ჩამოსასვლელად პროექტ „იმუშავე საქართველოდან“ გამოყენებას ურჩევს. აღნიშნულ პროექტში მონაწილეებს საქართველოს მთავრობამ სავიზო მოთხოვნები შეამსუბუქა და ახალი პროგრამით „იმუშავე საქართველოდან“ უცხოელებს საშუალება აქვთ საქართველოდან დისტანციურად იმუშაონ და 1 წელი ამ ქვეყანაში სრულად გაატარონ, ამისათვის მათი შემოსავალი თვეში მინიმუმ 2 ათასი დოლარი უნდა იყოს. – წერს სტატიის ავტორი და აღნიშნავს, რომ საქართველო მოგზაურებს კავკასიონის მთებით, ქართული კულინარიით, ღვინით და ხელმისაწვდომი ფასებით იზიდავს (National Geographic, 2020).

ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაციის მონაცემებით პროექტის “იმუშავე საქართველოდან” ფარგლებში 27 აგვისტოდან 25 ოქტომბრის ჩათვლით სხვადასხვა ქვეყნის 1,100-მდე მოქალაქე დარეგისტრირდა. იმედია აღნიშნული პროექტით მეტი მოგზაური დაინტერესდება, ჩამოვლენ საქართველოში, მათ შორის იმე-

რეთის რეგიონშიც, რაც ნაწილობრივ მაინც გააუმჯობესებს ეკონომიკურ სიტუაციას ქვეყნის ტურიზმის სექტორში.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ეკონომიკური პოლიტიკის კვლევის ცენტრი, EPRC, (2020) – COVID-19 ეკონომიკური შედეგები მსოფლიოსა და საქართველოსთვის.
2. საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია. URL: <https://gnta.ge/ge/>
3. საქართველოს დაცული ტერიტორიების სააგენტო URL:<http://apa.gov.ge/> (ხელმისაწვდომია 21.11.2020);
4. “The Economic Impact of the COVID-19 Outbreak on Developing Asia”, Asian Development Bank, 6.03.2020. URL: <https://bit.ly/2UpeGe9> (ხელმისაწვდომია 21.11.2020);
5. “The Coronavirus Shock: a Story of Another Global Crisis Foretold and What Policymakers Should Be Doing about It.” UNCTAD, 9.03.2020. URL: <https://bit.ly/2WwcW5O> (ხელმისაწვდომია 21.11.2020);
6. URL: <https://www.nationalgeographic.com/travel/features/best-of-the-world-2021/> (ხელმისაწვდომია 21.11.2020);